

Espoon ympäristökeskus, Monistesarja 5/2000

KOVA

Kokonaisvaltainen ympäristökasvatusprojekti varhaiskasvattajille

Lili-Ann Wolff (toim.)

Villa Elfvik
Espoon ympäristökeskus
Espoo 2000

Elämän Eväät

*Piirrä polullesi pilvilinnoja,
taio tiellesi tähtiä.
Väritä varjot valoksi,
maalaa mieleesi maa mahtava.*

*Tutki, kuuntele, haistele, maistele
Elämän Eväitäsi.*

*Laula lähelle liitävät linnut,
kerro kielestä kivien.
Puhu puiden pulinoista,
opeta onnesta oikeasta.*

*Tutki, kuuntele, haistele, maistele
Elämän eväitäsi.*

*Etsi esiin enkeleitä,
tutustu touhuihin tonttujen.
Paljasta piilot peikkojen,
toteuta toiveet tarujen.*

*Tutki, kuuntele, haistele, maistele
Elämän Eväitäsi.*

(Susanna Raja-Halli)

ESIPUHE

Kaikki on alkanut vuosia sitten. Leikkipuisto työmaana on jo alkuaan pelkkien leikkikenttien muodossa johdattanut sekä lapset perheineen että työntekijät ulos lähiympäristöön. Ulkoilu kuului siis normaalina osana työnkuvaan, siten myös toimintaan, esim. musiikkijumppa, metsämörrikoulut, luontopolut ja askartelu toteutettiin paljolti ulkona. Koettuaan nuotion lämmön ja halstratun silakan maun kirpeässä talvipakkasessa tai tanssittuaan inkkarikylässä intiaanitansseja kesähelteessä metsän keskellä, on elänyt läpi jotakin sellaista, joka säilyy syvällä sydämen sopukoissa. Ja vasta kun on itse kokenut tärkeäksi jonkin asian, pystyy sen viestittämään aidosti toiselle.

Hiljalleen monenlaisten elämysten jälkeen heräsi innostus tietää lisää ja laajentaa ympäristökasvatus- ideaa myös muuhun arkeen työssä. Aloitimme mm. lajittelun, kirpputorit, tiedottamisen. Kaipasimme tiedonjanoomme lisäkursseja, joita ei Espoon päivähoiton henkilöstölle Villa Elfvikin luontotalon ja metsämörrikurssien lisäksi juuri löytynyt. Idea KOVA-projektiin sai alkunsa tästä.

Villa Elfvikin luontotalo oli fyysisiltä puitteiltaan otollinen kurssien järjestämiseen. Saimme sieltä hyvän vastaanoton ideallemme. Kokosimme suunnitteluryhmän ja kehittelimme vuoden mittaisen kurssin Espoon päivähoiton henkilökunnalle. Tässä Sinulle välähdyksiä siitä, Hyvä Lukija.

Lapset ovat tulevaisuutemme vanhempia ja kasvattajia. Annetaanhan heidän elää jo lapsina keskellä lumoavaa luontoa ja kokea se, mitä he voivat omille lapsillensa opettaa: elämän kunnioitusta, kiireettömyyttä, kauneutta ja kaiken keskinäistä yhteyttä; näin eivät linnut lakkaa laulamasta eikä aurinko aamulla herättämästä uuteen huomiseen.

Lämmin kiitos Villa Elfvikin henkilökunnalle, puistolle ja päiväkodeille, jotka mahdollistitte kurssimme ja erityiskiitokset Lili-Annille!

Espoossa 8.12.1999

Sari Nyholm

Susanna Raja-Halli

TIIVISTELMÄ

Villa Elfvikin luontotalo on 22 Espoon päiväkodin ja yhden leikkipuiston kanssa yhteistyössä toteuttanut KOVA-nimisen ympäristökasvatusprojektin. KOVA on lyhenne sanoista kokonaisvaltainen ympäristökasvatus.

Projektin tärkein päämäärä on ollut tehdä ympäristökasvatustyöstä kokonaisvaltaista. Tämä tarkoittaa, että otetaan ympäristön hyvinvointi huomioon koko hoitopaikan toiminnassa. Projektin suunnittelu tapahtui työryhmässä, jossa oli edustajia Villa Elfvikin luontotalosta ja viidestä päiväkodista. Runkona projektissa oli päiväkotien ja leikkipuiston työntekijöiden jatkokoulutus ympäristökasvatuksessa. Vuoden aikana järjestettiin kymmenen kurssipäivää syksystä 1998 kesään 1999. Kurssien teemana oli ympäristö- ja luonto-toiminta alle kouluikäisille eri menetelmin. Jokaiseen kurssitilaisuuteen osallistui eri työntekijä projektityöpaikoilta. Kurssipäivän jälkeen suoritettiin etätehtäviä päiväkodeissa ja leikkipuistossa kyseisen päivän osanottajan johdolla.

Etätehtäviin kuului keskustelua, toimintaa sisällä ja ulkona luonnossa sekä dokumentointia. Kootut dokumentit antavat kuvan projektin monipuolisesta toiminnasta käytännön tasolla työyhteisöissä ja ennen kaikkea lasten parissa. Päiväkotien ja leikkipuiston tuottamat kirjelmät ovat täynnä ideoita, mielenkiintoisia menetelmiä ja vakavasti pohdittuja asioita. Projektin päätyttyä projektissa mukana olleet päiväkotien ja leikkipuiston työntekijät saivat kysely, jossa arvioitiin projektin kulkua ja päämäärien saavuttamista. Vastausprosentti kyselyssä oli 100. Siitä oltiin melko yksimielisiä, että oli eduksi kun yhdestä työpaikasta kävi eri ihmisiä kurseilla. Kurssien tuomat ajatukset levisivät tällä tavalla paremmin työpaikoille, varsinkin kun oli etätehtävien kautta "pakko" niitä jäsentää ja jalostaa. Kyselyvastauksista kävi ilmi, että kestävimmit kulutustavat olivat saaneet sijaa jopa 95% mukana olleista työpaikoista. Kaikissa oltiin halukkaita jatkamaan ympäristökasvatustyötä vielä projektin jälkeenkin.

SAMMANDRAG

Naturens hus Villa Elfvikin har i samarbete med 22 daghem och en lekpark i Esbo genomfört ett projekt i miljöfostran. Projektet fick namnet KOVA., som är en förkortning av kokonaisvaltainen ympäristökasvatus och på svenska betyder helhetsomfattande miljöfostran.

Projektets viktigaste målsättning har varit att göra miljöfostran helhetsomfattande. Det här innebär att miljöaspekterna beaktas i all verksamhet på dagvårdplatsen. Projektet planerades av en arbetsgrupp med representanter från Villa Elfvik och fem daghem. Stommen i projektet utgjordes av fortbildning i miljöfostran för de anställda i daghemmen och lekparken. Tio fortbildningsdagar ordnades under ett års tid från hösten 1998 till sommaren 1999. Kurserna lärde ut olika metoder att förverkliga miljö- och naturaktiviteter för barn under skolåldern. Vid varje kurstillfälle deltog olika personer från projektarbetsplatserna. Efter kursdagarna utfördes distansuppgifter i daghemmen och lekparken under ledning av den kursdeltagare som deltagit respektive dag.

Distansuppgifterna bestod av diskussionsuppgifter, aktiviteter såväl inne som ute i naturen samt dokumentation. De sammanställda dokumenten ger en bild av projektets mångsidiga verksamhet i praktiken inom arbetsenheterna och framförallt tillsammans med barnen. Daghemmens och lekparkens skriftliga redogörelser är fulla av idéer, intressanta metoder och allvarligt begrundade tankegångar. Efter att projektet var slut fick de anställda på de daghem och den lekpark som deltagit i projektet svara på en enkät, där projektet som arbetsprocess och hur bra målsättningen uppnåtts utvärderades. Svarsprocenten i undersökningen var 100. Det rådde stor enhällighet om att det var till fördel när många olika personer hade möjlighet att delta i kurserna. Man ansåg, att de tankar som kursen väckte därigenom bättre spreds på arbetsplatserna., i synnerhet som deltagarna blev "tvungna" analysera och bearbeta dessa tankar. I enkätsvaren framkom, att för naturen hållbarare konsumtionsvanor hade fått förfäste i så många som 95% av de arbetsplatser som deltog i projektet. På samtliga ställen var man villig att fortsätta med det miljöfostrande arbetet också efter projektet.

ABSTRACT

The Nature House Villa Elfvik carried out a project in environmental education called KOVA. together with 22 day-care centres and one playing field in Espoo. The name KOVA is a shortening of the Finnish words “kokonaisvaltainen ympäristökasvatus”, which means holistic environmental education.

The principal aim of the project was to promote holistic environmental education. It means that the environment is taken into account in all the activities at the day-care places. The planning group of the project included one representative from Villa Elfvik and five from day-care centres. The project activities were built around training courses for the personnel of the day-care places. Ten course days were held in one year, from Autumn 1998 to Spring 1999. The themes of the courses were environmental education in practice for pre-school children using different methods. Every course day was attended by different persons from the working places involved in the project. After the course day distance tasks were carried out in the day-care places. The participants of each course day led the activity.

The distance tasks included discussions, indoor and outdoor activities as well as documentation. The collected documents give a picture of the diverse practical project activities in the work units, particularly together with children. The reports of the day-care places are full of ideas, interesting methods and seriously debated matters. In the end of the project the participants answered to an inquiry, where the project as a process and the achievement of its aims were evaluated. 100 percent of the participants answered the inquiry. People agreed that it was an advantage that many different persons attended the course days. This way it was easier to get the lessons learned on the course circulated in the working places. Especially as the tasks were compulsory, everybody had to reflect on them. The answers to the questionnaire showed that more sustainable consumer habits are established in as many as 95% of the working places involved. In every project place people are willing to continue environmental education also after the project has finished.

SISÄLLYSLUETTELO

Esipuhe

Tiivistelmä

Sammandrag

Abstract

Suunnitteluryhmä.....	8
Projekti kasvatusprosessina	9
Kova- projektin osanottajat	10
Projektin päämäärät ja sisältö	12
Etätehtävät	15
Aloituspäivä - ympäristökasvatus	16
Syksyinen luonto	19
Pelit ja vehkeet ja luonnontutkimuksen etiikka	21
Meistä se alkaa - arkipäivän ympäristövalinnat.....	27
Lumihiihtaleita hiljalleen – talviulkoilupäivä Oittaaan ulkoilukartanolla.....	29
Luonnon kuva - taidekasvatus.....	31
Luonto liikkeiden ja äänien kautta	33
Kevät koittaa - kevätseuranta.....	37
Kova-projektin arviointitutkimus	38
Projektikokemuksia	37

SUUNNITTELURYHMÄ

Sari Nyholm ja Susanna Raja-Halli ottivat yhteyttä Villa Elfviin ja kertoivat toivovansa laajempaa ympäristökasvatuskurssia. 31.3.1998 Sari Nyholm ja Lili-Ann Wolff pitivät ensimmäisen suunnittelupalaverin Villa Elfvikissä. Silloin päätettiin, että kursseilla koulutettaisiin työyhteisöjä. Mietittiin mistä löytyisi innokkaita projektin suunnittelijoita. Ensin kysyttiin Villa Elfvikin edellisen projektin (LUMO-projekti 1995-1998) suunnitteluryhmän jäseniltä. Heistä löytyi Outi Aarninsalo, Terttu Halunen ja Tupu Nyström. Kun tiedettiin, että Kartanonpuiston päiväkodin henkilökunta oli kiinnostunut ympäristöasioista, pyydettiin edustaja sieltä mukaan. Hän on Merja Korkiakoski.

Suunnitteluryhmä, joka koostui kuudesta päiväkodin työntekijästä ja Villa Elfvikin luontotalon ympäristökasvattajasta, on suunnitellut KOVA-projektin kursseineen. Noin kerran kuukaudessa kevästä 1998 ryhmä on kokoontunut Villa Elfvikissä ja keskustellut projektiasioista.

Suunnitteluryhmän jäsenet ovat yrittäneet olla luovia ja tehdä voitavansa niin, että KOVA-projekti vastasi toivomuksiin kentältä. Siksi suunnitelmat ovat eläneet ja kehittyneet jatkuvasti. Edellisten kurssitilaisuuksien kokemuksia on hyödynnetty uusien suunnittelussa.

Suunnitteluryhmän kokoonpano

Nimi	Työpaikka	Osoite	Puhelin, alli, faksi, sähköposti
Aarninsalo Outi	Kipparin pk	Ruorimiehenkatu 7 02320 Espoo	916 46234 O_Aarninsalo
Halunen Terttu	Planeetan pk	Ellipsinkuja 9 02210 Espoo	884 9867
Korkiakoski Merja	Kartanonpuiston pk	Sokerilinnantie 5 02600 Espoo	816 36257
Nyholm Sari	Kiltapuiston pk	Viirikuja 2 02770 Espoo	805 3305
Nyström Tupu	Päiväkoti Satusoppi	Aarnivalkeantie 3 02100 Espoo	465 449 sähköposti: paivakoti.satusoppi@pp.inet.fi
Raja-Halli Susanna	Kipparin pk	Ruorimiehenkatu 7 02320 Espoo	816 46270
Wolff Lili-Ann	Villa Elfvik	Elfvikintie 4 02600 Espoo	816 54400 alli: L_Wolff fax: 512 0424 sähköposti: lili-ann.wolff@espoo.fi

PROJEKTI KASVATUSPROSESSINA

KOVA on projekti, joka sai alkunsa Espoon varhaiskasvattajien omasta toivomuksesta. Se on toteutettu yhteistyönä mukana olleiden päiväkotien ja Villa Elfvikin luontotalon välillä. Ensin projektin suunnitteluryhmä hahmotteli minkälainen kurssikokonaisuus KOVA-projektista tulisi. Sitten Villa Elfvikistä lähti Espoon päiväkodeille kirje, jossa esiteltiin projektia ja tarjottiin mahdollisuus ilmoittautua kurssille. 20 kaupungin päiväkotia, 2 yksityistä päiväkotia ja 1 leikkipuisto ilmoittautuivat. Kaikki halukkaat mahtuivat mukaan.

Rahoitusta yritettiin järjestää hakemalla valtion avustusta, mutta tätä ei saatu. Kurssit rahoitettiin lopulta osallistumismaksulla osanottajien työpaikoilta. Kaikista kurseista ruokailuineen maksettiin 1000 mk/päiväkoti tai leikkipuisto. Kustannuksien pitämiseksi alhaisina kurssien vetäjinä käytettiin pääasiassa luontotalon ja muita kaupungin työntekijöitä. Muutenkin yritettiin tulla toimeen edullisesti. Kukaan suunnitteluryhmän jäsen ei halunnut luopua projektista, vaikka emme saaneet valtionapua.

Projektin tarkoitus oli antaa espoolaisille varhaiskasvattajille syvempiä luontokokemuksia ja –tietoja kuin oli vuosien mittaan Villa Elfvikissä tarjottujen ympäristökasvatuksen perus- ja jatkokurssien puitteissa pystytty välittämään. Haluttiin sitouttaa projektissa mukana olleiden päiväkotien ja leikkipuiston henkilöstöt pidemmäksi ajaksi ympäristöasiaan ja yhdessä pohtimaan ja kehittämään konkreettista ympäristökasvatusta. Tavoitteena oli myös saada osallistujat keskustelemaan vaikeista ympäristö- ja elämäntapakysymyksistä niihin liittyvine tunteineen ja asenteineen. Etätehtävien kautta saatiin osallistujat toimimaan projektin parissa myös kurssitilaisuuksien välillä. Nämä tehtävät on dokumentoitu palauttamalla kirjallinen raportti suunnitteluryhmälle jokaisesta etätehtävästä. Etätehtävien koonti on käytännön syistä tapahtunut vasta kurssin päätyttyä ja yhteenveto niistä löytyy tästä raportista.

Projektissa tärkeä asia on ollut itse kasvuprosessi, ei pelkästään lasten kasvattaminen vaan myös jokaisen osanottajan oma kasvu ja kehitys. Näyttää myös siltä, että KOVA-projekti on pystynyt edistämään vilkkaampaa keskustelua ja tiiviimpää yhteistyötä työpaikoilla.

Sekä etätehtävien että kyselylomakkeiden lukeminen ja yhteenvedon työstäminen on avannut uusia ulottuvuuksia. Näinkö tehtiin? Näinkö se meni? Erityisesti keskustelut lasten luonnontutkimuksen etiikasta ja henkilökuntien omien ostossääntöjen tekemisestä kuulostavat mielenkiintoisilta. Puhumattakaan lukuisista luontoretkeistä, joilla lapset ja aikuiset ovat tutkineet lähiluonnon ilmiöitä ympäri vuoden ja keksineet hauskoja toiminnallisia leikkejä. Luontoaskartelutöistä ja musiikkiesityksistä ovat varmasti monet nauttineet. Ilahduttavinta on kuitenkin kuulla, että ympäristökasvatuksesta ja arjen ympäristöteoista on useimmissa paikoissa tullut pysyviä. Projekti ei siis ole ollut vain väliaikaista ajanviettoa, vaan siitä on syntynyt uusia ajatuksia tärkeiksi päivittäisen toiminnan osiksi.

Tämän projektin suunnittelussa on ollut paljon hyötyä Villa Elfvikin luontotalon johdolla toimineesta LUMO-projektista (v. 1995 – 1998), jonka teemana oli luonnon monimuotoisuus. Projekti toteutettiin yhteistyönä Espoon koulujen ja päiväkotien välillä. Kokemukset LUMO-projektista on koottu julkaisuun *Lumoaako Lumo?* (toim. Hakola T., Mikala A. ja Wolff L.-A. Espoon kaupunki 1998).

KOVA- PROJEKTIN OSANOTTAJAT

Päiväkoti/leikkipuisto	Osoite	Puhelinnumero
1. Ankkurin päiväkoti	Ankkurintie 6 02320 Espoo	816 46227
2. Espoon englanninkielinen kielikylpypäiväkoti	Joupinpuisto 2 02760 Espoo	805 3355
3. Kartanonpuiston päiväkoti	Sokerilinnantie 5 02600 Espoo	816 36257
4. Kiltapuiston päiväkoti	Viirikuja 1 02770 Espoo	805 3305
5. Kipparin päiväkoti	Ruorimiehenkatu 7 02320 Espoo	816 46234
6. Kuutamon päiväkoti	Täysikuu 5 02210 Espoo	803 0961
7. Laakakiven päiväkoti	Suotorpantie 9 02140 Espoo	512 0667
8. Latokasken päiväkoti	Kulolaakso 1 02340 Espoo	816 46211
9. Lippajärven päiväkoti	Tammahaantie 6 02940 Espoo	816 36237
10. Mankkaan päiväkoti	Vanhanmankkaankuja 2B	522 353
11. Matinkylän asukaspuisto	Matinraitti 12 02230 Espoo	803 2388
12. Matinkylän päiväkoti	Leilankuja 3 02230 Espoo	803 5739
13. Merenkulkijan päiväkoti	Kipparinkatu 10 02320 Espoo	816 46239
14. Planeetan päiväkoti	Ellipsinkuja 9 02210 Espoo	884 9867
15. Pohjois-Tapiolan päiväkoti	Piilopolku 4 02130 Espoo	462 220

16. Päiväkoti Muksula	Meteorinkatu 4B 02210 Espoo	803 9317
17. Päiväkoti Satusoppi	Aarnivalkeatie 3 02100 Espoo	465 449
18. Rinkelin päiväkoti	Leipurinkuja 3 02600 Espoo	816 36232
19. Suvelan päiväkoti	Kirstintie 18 02760 Espoo	855 2397
20. Tenavakallion päiväkoti	Hirsikalliontie 17C 02710 Espoo	590 931
21. Tuohimäen päiväkoti	Tuohimäki 6 02130 Espoo	412 6557
22. Tuomarilan päiväkoti	Puistotie 24 02760 Espoo	805 4616
23. Vallikallion päiväkoti	Ratapölkky 1 02600 Espoo	816 36221

PROJEKTIN PÄÄMÄÄRÄT JA SISÄLTÖ

Päämäärät

Suunnitteluryhmän kokemuksen mukaan ympäristökasvatuksen läpivieminen vaatii koko työyhteisön panosta ja yhteistyötä. Siksi tällä kurssilla ei koulutettu henkilöitä vaan työyhteisöjä. Työyhteisöistä on useimmiten osallistunut eri ihminen eri kurssipäiville. Kurssilaisen tehtävänä on ollut kertoa ja välillä näyttääkin työkavereille, mitä kurssilla on opittu. Työpaikan kokouksissa on yhdessä käyty läpi etätehtävät. Joskus etätehtäviin on myös kuulunut käytännön toimia lasten kanssa ja niiden dokumentointia.

Projektin tärkeimpänä päämääränä on ollut tehdä ympäristökasvatuksesta **kokonaisvaltaista**. Tämä tarkoittaa, että ympäristökasvatus näkyisi asenteena koko työyhteisön toiminnassa, sekä fyysisessä miljöössä että kasvatustavoitteissa. Kolme tärkeää osapäämäärää ovat olleet:

1.
luonnontietouden ja -tuntemuksen lisääminen
2.
kestävän kehityksen periaatteiden mukainen arki
3.
lasten ja aikuisten kehittyminen muutosagenteiksi

Kurssipäivien sisältö

Kurssipäivien teemoina on ollut luontotieto, ulkotoiminta ja luonnonvaroja säästävä arkitoiminta. Kurssipäivät ovat antaneet perustietoja luonnosta ja vuodenaikojen vaikutuksesta luonnon tapahtumiin. Eri vuodenaikoina on retkeilty Espoon luontokohteissa, kuten Laajalahden luonnonsuojelualueella ja Nuuksiossa. On perehdytty luonnonmateriaalin hyödyntämiseen askartelussa ja taiteessa ja myös askarreltu ja harrastettu taidetta ulkona luonnossa. Liikunnan, tanssin ja musiikin kautta on etsitty tietä luonnon ymmärtämiseen ja luontoon eläytymiseen. Arkipäivän ympäristövalintoja on pohdittu, on käyty Ämmässuon kaatopaikalla ja Espoon kierrätyskeskuksessa.

Kurssiohjelma

1998

10.9. Aloituspäivä - ympäristökasvatus

- millainen kurssikokonaisuus on tulossa
- missä ollaan ja mihin pyritään työyhteisön ympäristökasvatuksessa
- mitä ympäristökasvatus käytännössä tarkoittaa

Vetäjät: ympäristökasvattaja Lili-Ann Wolff, lastenhoitaja Susanna Raja-Halli

13.10. Syksyinen luonto

- perustietoja luonnosta
- miten luonto valmistautuu talveen

Vetäjät: ympäristöhoitaja Antti Mikala, Lili-Ann Wolff

18.11. Pelit ja vehkeet

- mitkä välineet sopivat luonnon tutkimiseen
- miten sisä- ja ulkuvälineitä käytetään

Vetäjät: Lili-Ann Wolff, Antti Mikala

16.12. Meistä se alkaa – arkipäivän ympäristövalinnat

- kulutus
- kierrätys
- kompostointi

Vetäjä: jäteneuvoja Juha Uuksulainen

1999

8.2. Lumihiihtoleikkejä hiljalleen

- talviulkoilu
- perusretkitaidot
- talvileikit

Vetäjät: seikkailutoimintaan erikoistuneet nuorisotyöntekijät Pasi Kukkonen ja Kyösti Pajari

9.2. Luonnon kuva

- luonto taiteen kautta ja taide luonnon kautta
- askartelu luonnonmateriaaleilla
- taiteen harrastusta ulkona

Vetäjät: käsityöopettaja Marja Sireeni, käsityöläinen Säde Puupponen, Lili-Ann Wolff

9.3. Luonto liikkeiden ja äänien kautta

- musiikki luontoelämyksien syventäjänä
- liikunta ja tanssi kansainvälisin rytmein

Vetäjät: taiteilija Sanna Karlsson-Sutisna, Susanna Raja-Halli

13.4. Kevät koittaa!

- tutustutaan keväisiin luonnonilmiöihin
- lintuhavaintoja

Vetäjät: Antti Mikala, Lili-Ann Wolff

10.6. – 11.6. Yöretki Nuuksioon

- retkitaitoja
- seikkailua
- kurssin purku

Vetäjät: Pasi Kukkonen, Kyösti Pajari, eräopasopiskelija Sami Halén, Lili-Ann Wolff

ETÄTEHTÄVÄT

KOVA-projekti koostui kymmenestä päivän kestävästä kurssista. Jokaisena kurssipäivänä oli eri teema, jonka mukaan tutustuttiin luontoon ja ympäristöön liittyviin aiheisiin kasvatusnäkökulmasta. Kurssipäivän päättyessä kurssilaiset saivat mukaansa etätehtävän työpaikalleen vietäväksi. Etätehtävä oli esim. jotain käytännössä lasten kanssa toteutettavaa tai lasten tai aikuisten parissa keskusteltavaa. Tämän lisäksi oli jokaisessa etätehtävässä erityisiä kyseisen kurssipäivän teemaan liittyviä tehtäviä. Seuraavan kurssipäivän osallistuja toi mukanaan edellisen kerran tehtävästä kertovan koosteen. KOVA -suunnitteluryhmä on koonnut etätehtävät.

Kurssipäivän osanottajan tehtävänä työpaikallaan oli:

- kertoa mitä tehtiin
- kertoa miltä tuntui
- tiedottaa fakta-asioista ja esitellä kurssilla jaetut materiaalit
- laittaa kaikki kurssilla jaetut paperit ja omat muistiinpanot työpaikalle tehtyyn Kova-mappiin
muiden luettavaksi

Aloituspäivä - ympäristökasvatus

Ensimmäisen kurssipäivän etätehtävä

Koko työyhteisö pohtii päiväkodin/leikkipuiston tämänhetkistä tilannetta ympäristökasvatusnäkökulmasta, esimerkiksi:

Miten jätehuolto on järjestetty?

Huomioidaanko ruokailussa ympäristöä?

Onko piha ympäristöystävällinen?

Otetaanko ympäristönäkökulma huomioon juhlien ja retkien järjestämisessä?

Onko luonto ja ympäristö huomioitu toiminta-ajatuksessa ja päämäärien asettelussa?

Työyhteisö valitsee yhden konkreettisesti parannettavan asian (esim. roskien lajittelu, kertakäyttöastioista luopuminen tms.) ja aloittaa sen ennen seuraavaa kurssipäivää.

Työntekijät tiedottavat vanhemmille valitsemastaan asiasta.

Yhdeksätoista työyhteisöä osallistui ensimmäiseen kurssipäivään ja kaikki palauttivat etätehtävän.

Päiväkodin tilanne ympäristökasvatusnäkökulmasta projektin alussa

Miten jätehuolto/kierrätys on järjestetty?

Biojätekeräys on 16 ja paperinkeräys 13 päiväkodissa. Maitotölkkejä kerätään 11 paikassa ja pahvia kuudessa. Kolmessa paikassa vältetään paperipyhkeitä. Kahdessa kerätään vaatteita ja paristoja sekä kierrätetään purkkeja yms. omassa askartelutoiminnassa ja käytetään uusiopaperivälineitä.

Yksittäiset päiväkodit keräävät myös muita purkkeja, lääkkeitä, lajittelevat näkyvästi, pitävät matokompostia ja vievät luonnosta löydetyt pullot kauppaan. Yhdessä paikassa kerätään roskaa ulkona.

Joissakin päiväkodeissa ostetaan pesuaineet isoissa pakkauksissa ja käytetään ympäristöystävällisiä pesuaineita. Kuvataidetoita varten lasten vanhemmat tuovat paperia töistä (kierrätys), toiset tekevät paperia itse ja joillakin on suttupaperilaatikko.

Joissakin paikoissa pestään kenkäpussit (ei muovia), ostetaan tavaroita isoissa pakkauksissa ja tarkkaillaan veden ja paperipyhkeiden kulutusta.

Huomioidaanko ruokailussa ympäristöä?

Neljä työpaikkaa on kertonut miten he huomioivat ympäristöä ruokailussa. He välttävät jalostettua ruokaa ja pyrkivät käyttämään kotimaisia tuotteita. Jossakin paikoissa jokaisella aikuisella on oma muki, mistä he juovat päivän aikana. Lapsia opetetaan annostelevaan ruokaa, ettei jäisi tähteitä.

Onko ympäristönäkökulma mukana juhlien ja retkien järjestämisessä?

Viidessätoista työpaikassa vältetään kertakäyttöastioita juhlissa. Yhdestä kerrotaan, että he leipovat itse juhlia varten. Toisesta päiväkodista kerrotaan, että he järjestävät juhlia ja retkiä metsässä. Tämä on hyvä tapa tehdä metsä tutuksi ja miellyttäväksi.

Onko luonto ja ympäristö huomioitu toiminta-ajatuksessa ja päämäärien asettelussa?

Luontopainotteinen kasvatus on yhdessätoista päiväkodissa ja yhdeksästä mainitaan, että tehdään luontoretkiä. Luonnonmateriaaleilla askartelu on toiminta-ajatuksena neljässä. Parissa paikassa on periaatteena ettei roskata, siivotaan lähimetsää ja käydään mörrikoulua. Yhdessä mainitaan ettei luontoa vahingoiteta.

Onko piha ympäristöystävällinen?

Pihojen tila vaihtelee. Yhdessä paikassa on pihaprojekti. Kahdessa on luonnonmukainen piha ja yhdessä ympäristöystävällinen. Muutamassa paikassa esiintyy puutarha kasvimaaineen, hedelmäpuita, marjapensaita, koristepensaita ja nurmikkoa, kun taas toisilla on asfaltti- ja hiekkapiha. Muutamasta pihasta käytetään sanoja ruma ja huono. Positiivisina asioina luetellaan kestävät pihakalusteet, linnunpönttö ja lintulauta sekä sijainti tarpeeksi kaukana liikenteestä resurssina.

Muuta

Muuna asiana mainitaan yhdessä paikassa, että suositaan julkista liikennettä.

Konkreettinen asia, jota parannetaan ennen seuraavaa kurssipäivää

Tavallisimmat parannettavat asiat olivat maitotölkkien kierrätys (5 paikassa), kertakäyttöastioista luopuminen (4), tehostettu paperinkeräys (3) ja biojätteiden kerääminen (3).

Kahdessa paikassa haluttiin ryhtyä jätteiden lajitteluun sekä paperin- ja pahvinkeräykseen.

Muita päämääriä olivat retkipaikkojen siivoaminen, näkyvä lajittelu, sähkön säästö, lasinkeräys ja vedenkulutuksen vähentäminen. Päätettiin myös, että lapset vievät vuorotellen roskat, vaihdetaan roskapussit harvoin ja selvitetään lajittelumahdollisuudet. Yhdessä paikassa otetaan lapset mukaan kierrätystoimintaan, toisessa pannaan kakkavaipat yhteen jätepussiin ja kolmannessa vuorataan jäteastia paperilla. Toiminnan dokumentointi on joillakin päämääränä.

Miten on suunniteltu kertoa vanhemmille projektista?

Tavallisimmin vanhemmille on kerrottu KOVA-projektista kirjeen muodossa tai suullisesti. Jotkut ovat laittaneet viestin ilmoitustaululle. Yhdessä päiväkodissa asiasta kerrottiin vanhempien luontoretken yhteydessä ja toisessa on kansio, mistä tiedot kurssista löytyvät.

Syksyinen luonto

Toisen kurssipäivän etätehtävä

Miten päiväkodissa/ leikkipuistossa toteutetaan syksy-teemaa?

esim.- askarteluissa

- piirtämisessä ja maalaamisessa
- retkissä

Kurssipäivään osallistui 23 työyhteisöä, joista 20 palautti etätehtävän.

Kurssipäivän aikana puhuttiin seuraavista aiheista:

Miksi syksy tulee?

Miksi vuodenaajat vaihtelevat

Mitä eläimille tapahtuu?

Miten näistä kerrotaan lapsille?

Kurssipäivän aikana käytiin luontoretkellä lintutornissa ja saatiin mukaan kirjallisuusvinkkejä ja tietomonisteita.

Kooste, miten kurssipäivän tehtävää on toteutettu:

- lauluissa, loruissa ja saduissa huomioitiin luonto ja syksyn saapuminen, myös jumppatuokioilla eläydyttiin syysteemaan
- retki omenapuunometsään omenoita keräämään, tehtiin niistä yhdessä lasten kanssa piirakkaa
- pihlajanmarjojen kerääminen ja niistä hyytelön tekeminen, marjoista saa myös kauniin helminauhan
- marjaretki metsään ja piirakan leipominen
- sienien kerääminen ja kastikkeen tekeminen
- useissa päiväkodeissa lisättiin luontoretkien määrää
- luontoretkillä kerättiin lasten kanssa luonnonmateriaaleja askarteluja varten
- luontoretkillä otettiin käyttöön luupit, suurennuslasit, purkit jne.
- toriretkiä, joilta ostettiin syksyn satoa
- sadonkorjuujuhlat
- yhdessä päiväkodissa pidettiin Halloweenjuhlat
- lisättiin juttutuokioita, joissa käsiteltiin kasvillisuutta ja eläimiä
 - mitä kasveille ja eläimille tapahtuu syksyn tullen
 - mitä syötävää luonnosta löytyy syksyn tullen
 - mikä ei kuulu luontoon
 - kuinka luontoa voi suojella
- yhdessä päiväkodissa rakennettiin syksyinen pöytäteatteri
- iltasuunnistus metsään taskulamppujen loisteessa, rastit luontoaiheisia tehtäviä
- lasten kanssa rakennettiin lintulauta ja koko ajan seurataan elämää lintulaudalla
- yhdessä päiväkodissa oli tehty kivitutkimusta ja siihen liittyen kivinäyttely
- järjestettiin pihan siivoustalkoot

Askartelut:

- päiväkoteihin rakennettiin vuodenaikapuu, joka sai syksyisen asun mm. paperista tai huovasta tehdyistä lehdistä
- kerättyjä lehtiä voi tehdä mm.
 - painaa paperille, kankaalle
 - liimata tauluiksi
 - laittaa kontaktimuovilla boordiksi ikkunoihin
 - koota puukirjaksi, jossa erilaisia lehtiä tunnistamisen helpottamiseksi
 - roiskemaalausta
 - vaahteran lehdistä (miksei muistakin) saa kivoja kruunuja
- luonnon väriloisto piirustuksiin ja maalauksiin
- sabluunoilla voi tuputella lehtiä ikkunoihin, paperille ja kankaalle
- metsän voi askarrella kätevästi luonnonmateriaaleja hyödyntäen esim. kivistä saa peikkoja, siilejä
- taikataikinasta saa myös kivoja siilejä, joille voi tehdä puusta silmät ja neulasista piikit, pesäkolo rakentuu lehdistä ja neulasista
- isänpäiväkortit luonnonmateriaaleista mielikuvitusta käyttäen
- vanhempainiltakutsut voi tehdä lasten kanssa

Se lensi tosta pikkuikkunasta ja meni ton kepin päälle ja sit se meni tonne ylös. Ne aikuiset yritti, ett se menis takas ulos. Mut se ei menny.

Sit ne anto sille niit leivänmurui, ku me oltiin just välipalalla. Se ei uskaltanu syömään.

Kun se näki ton ikkunan se yritti lentää päin lasia. Niin sit laitettiin verhot eteen, ettei se lentäis. Sit se ymmärs, ett se haluttiin ulos siitä pikkuikkunast, joka oli auki, nii se meni. Se ei halunnu enää kinastella meidän kanssa.

Se pikkulintu, se talitintti vai mikä se nyt oli ku me katotti siit kirjast, ymmärsi ett se olis jäätyny siel ulkona ku siel oli nii kylmä nii se tuli tänne sisään.

Se luuli tätä eteläks.

Tämän tapauksen näkivät, kokivat ja kertoivat Tähystäjät-ryhmän lapset Merenkulkijan päiväkodissa lokakuussa 1998.

Pelit ja vehkeet ja luonnontutkimuksen etiikka

Kolmannen kurssipäivän etätehtävä

Koko henkilökunta keskustelee yhdessä luonnontutkimuksen etiikasta. Lapsiryhmien kanssa käydään samantapaiset keskustelut.

Onko luonto ihmistä varten? Onko luonnolla itseisarvo?

Voidaanko tutkia eläviä eläimiä purkissa? Viedäänkö niitä myös sisään? Onko tarpeellista kasvattaa nuijapäitä ja toukkia? Mikä on eläinten oikeus? Kärsiikö mato?

Saako retkellä poimia kukkakimppuja vai ihailaanko niitä kasvupaikalla? Voiko joskus taittaa oksia vaikka ei ole saatu maanomistajan lupaa? Jne...

Tehkää vaikka omat "päiväkodin luontosäännöt".

Ottakaa kaappien nurkista esille talonne vehkeet ja kokeilkaa niitä lasten kanssa.

Vapaaehtoinen tehtävä. Keksikää ja valmistelkaa oma vehje.

Kurssipäivään osallistui 23 työyhteisöä ja niistä 19 palautti etätehtävän.

Onko luonto ihmistä varten ? Onko luonnolla itseisarvo?

Aikuiset:

- olemme osa luontoa ja meidän on oltava lapsille mallina
- opetamme lapset kunnioittamaan luontoa
- luonto on myös ihmistä varten. Ihmisen tehtävä on suojella luontoa
- hellä luonnontutkimus eli pyrimme aiheuttamaan mahdollisimman vähän tuhoa luontoa kohtaan
- hyödyntäessään luontoa pitää huolehtia elämän jatkuvuudesta luonnossa - tähän voimme vaikuttaa
- jokainen omilla valinnoillamme, jos haluamme
- luonnolla on itseisarvo, mutta luontoa kunnioittaen voidaan hyödyntää sitä
- luonnosta nauttiminen tuhoamatta sitä
- pienestä pitäen opetellaan kunnioittamaan luontoa ja olemaan osa sitä
- löydä sopusointu luonnon ja itsesi välillä
- herättele lapsi itse ajattelemaan mitä voi tehdä ja mitä ei (omantunnon kehitys)
- ihminen on osa luonnon kiertokulkua
- luonto ja ihminen elävät vuorovaikutuksessa horjuttamatta ekosysteemin tasapainoa
- ihminen on osa luontoa, ilman luontoa ei olisi ihmisiäkään ja luonto on ollut ennen ihmistä
- toivottavasti ihmiset eivät ehdi tuhota luontoa kokonaan
- meidän on varjeltava luontoa, vaikka voimme hyödyntääkin sitä esim. maata viljellen - terve elämä
- säilyy puhtaassa luonnossa, tehomaatalous olisi lopetettava
- luonto on kaiken elämän edellytys ja sillä on siis arvo itsessään

- luonnolle olisi parempi, jos ihmistä ei olisi
- luonto on merkittävä henkinen virkistäjä
- luonto ikään kuin kosta, jos emme osaa tehdä oikeita ratkaisuja
- n. 6-7 vuoden iässä on varmaan korkea aika antaa lapselle tieto siitä, ettei hän ole yksin tärkeä,
- hänenstä välitetään paljon, mutta hänenkin on välitettävä muista
- tällainen pohdinta luonnosta ei siis olekaan vain luontoaihe vaan liittyy elämään yleensä, oppi siitä
- mikä on oikein ja mikä on väärin
- Lapset:
- jos ihminen asuisi avaruudessa, niin se lentelisi
- luonto on ihmisiä, mutta myös eläimiä ja kasveja varten
- luonnosta saadaan happea
- luontoa voi ihaila
- voi urheilla, onkia, heittää lumipalloja, tehdä lumiukkoja
- luonto on arvokasta ja terveellistä
- saa happea
- kylmä on paha, voi tulla yskä ja nuha
- ei oo kiva, kun on roskaa

Luonto on ihmisiä ja eläimiä ja kukkia ja puit ja hämähäkkejä ja käpyjä ja jäkäliitä varten.

Voidaanko tutkia eläviä eläimiä purkissa?

Viedäänkö niitä myös sisään?

Onko tarpeellista kasvattaa nuijapäitä ja toukkia?

Aikuiset

- pieniä ötököitä voi tutkia purkissa, tutkimisen jälkeen ötökät palautetaan luontoon varovasti
- mielestämme ei ole tarpeen tuoda eläviä eläimiä sisään tutkittavaksi ja muutenkin voisi pyrkiä tutkimaan eläimiä siinä, missä ne ovat
- tieteellistä tutkimusta varten voi kasvattaa esim. kutua
- eläimiä esim. muurahaisia ja hämähäkkejä voi tarkkailla ja tutkia niiden omassa ympäristössään, ei saa purkittaa
- annetaan pikkueläinten elää rauhassa, että perhonen saa pitää siipensä ja muurahainen kipitellä kiireessään
- pieniäkään eläimiä ei tapeta, sillä kaikella on tarkoituksensa
- emme tapa hyönteisiä (sokerimuurahaiset ym. tuohyönteiset saa hävittää asianmukaisin keinoin)
- nuijapäitä ja toukkia voi kasvattaa hyvissä olosuhteissa, että lapset voivat nähdä kasvun ihmeen ja oppia kunnioittamaan luontoa, valmiit sammakot voi päästää takaisin samaan paikkaan, mistä ne on otettu

Lapset

- ampiaisia ei kannata kiusata, kun ne voi pistää
- ne ei sais ilmaa, ötökät kuolee - se on räökkäystä
- voidaan tutkia ja sen jälkeen takaisin ulos
- voi viedä sisään, mutta pian ulos, etteivät kuole
- saa, tutkitaan miten ne liikkuu, mikä eläin se on
- hämähäkkejä voi tutkia, onko sillä pitkät jalat vai pienet jalat
- saa, jos pitää vähän aikaa, ei tuijota koko päivää
- saa, jos tekee reiän kanteen ja päästää joskus vapaaksikin.
- ei, mutta pieniä kaloja voi olla purkissa.

Mikä on eläinten oikeus?

Kärsiikö mato?

Aikuiset:

- eläimillä on oikeus elää koskemattomina niiden omassa ympäristössään, suurriistakantojen (hirvet, ketut) harventaminen voi joskus olla tarpeen, mikäli eläinkannat leviävät asutuskeskuksiin
- eläimet jätetään rauhaan ja ihailaan kauempaa
- emme pelästyä eläimiä
- eläimiä ei kasvateta päiväkodissa
- eläimillä on oikeus hyvään hoitoon, eikä niitä saa vahingoittaa tai kiusata. Eläinkokeet, joita tehdään terveyden puolesta eikä voida tehdä soluviljelmillä hyväksytään, mutta turhat eläinkokeet eivät ole hyväksyttäviä
- jos alamme ruokkia lintuja alkutalvesta, meidän täytyy jatkaa ruokkimista koko talvi
- mato kärsii jonkun verran, kun se laitetaan koukkuun, mutta osa onkii silti, koska se kuuluu perinteeseen
- kastematoja voi katsella ja ihmetellä, mutta niitä ei venytellä eikä katkota tai muuten vahingoiteta
- jos haluaa tietää mitä madon sisällä on voi katsoa kirjoista
- matoja saa käyttää onkimiseen, koska kalat syövät ne
- myös matojen on annettava olla rauhassa. Lasten on opittava "katsoa saa, ei koskea"

Lapset:

- kaikilla eläimillä on tunteet ja niitä sattuu kuten meitäkin
- ei saa kiusata eläimiä esim. matoja
- ei saa rikkoa leppäkerttua
- suojellaan lintuja
- eläimillä on oikeus varsinkin syödä ja kiipeillä
- ne saa tehdä pesän
- pennut sais leikkiä
- linnut saa lentää
- ja kurret hyppiä puissa
- saa auttaa, jos ne on jäänyt kiinni johonkin ja antaa ruokaa
- eläimiä ei saa viedä sisälle, paitsi jos ne on sairaita
- oikeus elää vapaana luonnossa, niitä ei saa tappaa
- paitsi sellaisia, joita ihmiset käyttää ravinnoksi

- mato kärsii, kun se katkaistaan
- mato voi kuivua, jos aurinko paistaa, sille pitäisi kaivaa kolo
- linnut ei saa varastaa toisen linnun munia
- mato kärsii, jos kiusaa sitä tai ei anna madella mullassa

Saako retkellä poimia kukkakimppuja vai ihailaanko niitä kasvupaikalla?
Entä muut kasvit?

Aikuiset:

- jätämme kauniit kasvit muiden ihailtaviksi
- jos ollaan retkellä, missä kukkia ei voi heti laittaa veteen ja ne kuolevat varmasti, niin ei ole mitään syytä kerätä kukkia
- kukkia ihailamme luonnossa, ei maljakossa
- jätämme rauhoitetut kasvit, kuten sinivuokot luontoon, vaikka joskus vaasiin keräämmekin muita luonnonkukkia
- piharatamoilla ja voikukilla voi koristella hiekkakakut
- ei mielellään kerätä kukkia, paitsi voikukkia, koska ne lisääntyvät nopeasti
- voisi sopia, että jokainen lapsi kerää yhden kukan ja tehdään yksi yhteinen kimppu, joka koristaa päiväkodin pöydän
- lasta ei pidä syyllistää kukkien poimimisesta
- kukkia voi poimia kohtuudella ilman juuria
- opetellaan nauttimaan siitä, että kukat jäävät kasvupaikalleen iloksi muillekin
- sieniä ja marjojakin voi kerätä, jos aikuiset tuntevat ja neuvovat myrkylliset ja myrkyttömät lajit

Lapset:

- kyllä saa poimia, jos menee kukkaniityn ohi
- ei talojen läheltä
- ihailaan retkellä, ei poimita
- myrkkykukkii ei
- semmosit, jotka on rauhoitettu -sinivuokko
- voi vähän äitienpäivänä, valkovuokkoja
- kukkia ja sammalta ei saa repiä

Voiko joskus taittaa oksia, vaikka ei ole saatu maanomistajan lupaa?

Aikuiset:

- kerätään vain katkenneita oksia ja risuja
- oksia ei saa taittaa ilman maanomistajan lupaa
- oksia on kerätty tienvarsista, mistä niitä muutenkin harvennetaan
- emme anna lasten katkoa oksia puista

Lapset:

Puitakaan ei voi repiä, koska nekin itkee, kun niistä valuu pihkaa.

- ei saa katkoa puita
- pajunkissoja voi ottaa, jos ottaa vähän
- keppien kanssa on vaarallista juosta
- joulukuusta ei saa hakea kenenkään metsästä
- ei, sen takia, kun ne kuolee, voi ottaa maasta
- ei, voi tulla haava, niin kuin ihmiselläkin

Ankkurin päiväkodin omat luontosäännöt

1. Annamme elävien puiden kasvaa rauhassa.
2. Kuljemme metsässä hiljaa kuunnellen, etteivät eläimet säikähdä. Silloin voimme nähdä läheltä
vaikka jäniksen, oravan tai siilin.
3. Keräämme omat roskat mukaan pois lähtiessä, että metsä jää puhtaaksi ja on mukava muiden-
kin tulla.
4. Mustikanjuuret jätetään maahan, keräämme vain marjat
5. Jätämme kaikki kauniit kasvit metsään muidenkin ihailtaviksi, valkovuokkoja ja voikukkia voi
kerätä kauniit kimput.
6. Annetaan pikkueläinten elää rauhassa, että perhonen saa pitää siipensä ja muurahainen
kipitellä
kiireessään.
7. Nuotion tekoon kysymme luvan palolaitokselta.

Latokasken päiväkodin Perhosten omat luontosäännöt

- Marja: Metsässä pitää olla hiljaa.
Maria: Metsässä ei saa roskata.
Olli: Ei saa sytyttää tulta ilman lupaa.
Aino: Metsässä ei saa kiusata eläimiä.
Satu: Saa syödä eväitä.
Leo: Ei saa ampua eläimiä.
Olli: Paitsi luvalla saa metsästä.
Marja: Pitää olla rauhallisesti.
Maria: Metsässä ei saa repiä kukkia.
Leo: Ei saa kaataa puita ilman lupaa.
Aino: Ei turhaan saa repiä sammalta.
Leo: Ei saa rikkoa pulloja.
Marja: Ilman lupaa ei saa rakentaa taloa metsään.
Olli: Kesällä ei saa repiä lehtiä.
Maria: Siellä saa poimia sieniä.
Aino: Voi mennä kuusen alle istumaan.
Marja: Siellä saa leikkiä, muttei niin rajusti, että karhu herää talviunilta.
Olli: Ei saa kesällä hyppiä käärmeen pesän päällä.

Meistä se alkaa - arkipäivän ympäristövalinnat

Neljännän kurssipäivän etätehtävä

Jokainen työntekijä:

Miettii miten hän voi omassa elämässään kuluttaa harkiten (esim. jouluostokset)

Kaikki työntekijät

a. keskustelevat ensimmäisen kohdan ajatuksista ja tekevät yhdessä “parhaat kulutusvinkit” –listan.

b. laativat edellisten ajatusten perustella “päiväkodin ostossäännöt”.

Kurssille osallistui 21 työyhteisöä ja 17 palautti etätehtävän.

Parhaat kulutusvinkit

Elämästä ja luonnosta voi nauttia mitään kuluttamatta.

Asuminen

Harkittu sähkön, veden ja lämmön käyttö

- luonnonvalo kunniaan
- sopiva lämpötila sisätiloissa
- pikasuihkut ja -tuuletus
- uunin jälkilämmön ja takan hyöty
- astian- ja pyykinpesukoneet täyteen
- käytä konepesun kestäviä, helppohoitoisia materiaaleja
- tavaroita voi välillä laittaa ”piiloon”, niin ne ovat myöhemmin kuin uusia

Huonekalut

- hanki laadukasta ja kestävää
- suosi kotimaisia tuotteita
- hyödynnä kierrätyskeskuksia ja kirpputoreja
- entisöi ja korjaa vanhoja huonekaluja
- käytä mahdollisimman paljon luonnonmateriaaleja
- ruokaillaa samaan aikaan, jolloin ruoan lämmitys onnistuu kerralla ja saatte myös

- tärkeän yhdessäolohetken.
- lajittele: biojäte, pullot, tölkit, lasi, paperi, pahvi, ongelmajäte ja sekajäte.

Ostokset

- tee kuukauden budjetti
- vältä heräteostoksia, ota mukaan ostoslista
- osta suuria eriä kerrallaan ja esim. pakasta osa (talvella luonto sopii pakastimeksi)
- käytä omaa kauppakassia
- vältä muotileluja ja -vaatteita
- tee hinta/laatuvertailua
- suosi luontoystävällisiä vaihtoehtoja, esim. joutsenmerkittyjä
- hyödynnä kierrätystä
- osta mahdollisimman vähän pakattuja tuotteita tai täyttöpakkauksia.
- osta vain se mitä todella tarvitset!
- tyhjennä varastot ennen uusia hankintoja
- valmista mahdollisimman paljon itse.
- kerää talteen ilmaiset luonnon antimet
- itse voi myös idättää ja kasvattaa monenlaista
- vältä kertakäyttötavaroita!
- hyödynnä vuokrausta, vaihtoa ja lainausta
- tilaa kimpptilauksia

Liikenne

- kulje mahdollisimman usein kävellen tai pyörällä - ilmainen, saasteeton hyötyliikuntamuoto!
- käytä joukkoliikennettä tai kimppekyytejä
- vältä auton tyhjäkäyntiä
- käytä autossa lohkolämmitintä
- keskitä asiointi ja ostokset samaan paikkaan

Päiväkodin ”ostossäännöt”

“Elämykset ovat tärkeitä, ei tavarat!”

- osta harkiten, ja vain se mitä todella tarvitset
- tee kimpptilauksia ja osta suuria eriä kerrallaan
- valmista mahdollisimman paljon itse lasten kanssa
- osta laadukasta ja kestävää
- suosi kotimaisia luonnonmateriaaleja esim. puulelut.
- vältetään kertakäyttötavaraa
- lainataan, vuokrataan, kierrätetään ja korjataan.
- tyhjennetään varastot ennen uusia tilauksia
- hankitaan helppohoitoisia, konepestäviä materiaaleja
- hyödynnetään jättemateriaaleja ja lahjoituksia
- luonnosta saa ilmaista askartelumateriaalia KOHTUUDELLA
- kierrätyskasetit kopiokoneisiin
- lasten vanhoja vaatteita varavaatteiksi päiväkotiin

- ylijäämäruoka myyntiin päiväkodin henkilökunnalle, ei roskikseen
- opetetaan lapsille kirjojen ja tavaroiden käsittelyä, jotta tuotteet säilyisivät hyväkuntoisina

Lumihiutaleita hiljalleen – talviulkoilupäivä Oittaaan ulkoilukartanolla

Viidennen kurssipäivän etätehtävä

Kurssipäivän osallistuja käyttää kurssin antamia uusia taitoja vetämällä talviluontoretken tai -ohjelman työkavereillensa tai lapsiryhmälle.

Koko henkilökunnan tehtävä on kertoa vanhemmille kokouksessa, kirjeitse tai muulla tavoin miten talvella puukeudutaan.

Kurssille osallistui 19 työyhteisöä, joista 10 palautti etätehtävän.

Päiväkodeissa oli keskusteltu kurssipäivästä. Kurssin pohjalta oli suunniteltu talviretkiä. Talvipukeutumisesta oli tehty yhteisesti annetun materiaalin pohjalta ohjeistoa vanhemmille ja henkilökunnalle.

Käytä kurssin antamia taitoja vetämällä talvinen luontoretki tai -ohjelma työtovereille tai lapsille.

Kaikissa päiväkodeissa ohjelma oli suunnattu lapsille. Monessa päiväkodissa oli tehty luontoretki lähimaastoon, jossa oli tutkittu lunta luupeilla, havainnoitu eläinten jälkiä ja syönnöksiä, tarkkailtu tuulen ja lumen vaikutuksia kasvistoon. Luonnossa oli myös leikitty monenlaisia leikkejä ja tärkeänä osana olivat tietenkin evästäuko lämpimine mehuineen. Muutamissa päiväkodeissa talviretki oli tehty kauemmaksi kokopäiväretkenä, jossa oli myös opeteltu hiihtämään. Joidenkin talviretki oli luistelu- ja leikkipainotteinen. Kurssipäivän anteja hyödynnettiin myös päivittäisessä ulkoilussa omalla pihalla.

Useissa päiväkodeissa retket oli dokumentoitu valokuvaamalla. Tarkoituksena oli palata samaan paikkaan myöhemmin, jolloin lapset huomaavat vuodenaikojen vaikutuksen luontoon.

Kerro kokouksessa, kirjeitse tai muulla tavalla vanhemmille kuinka talvella tulisi pukeutua.

Yhteisesti suunnitellut talvipukeutumisohteet on tiedotettu vanhemmille, joko kirjeenä, reissuvihkossa tai päiväkodin seinällä.

Luonnon kuva - taidekasvatus

Kuudennen kurssipäivän etätehtävä

Käytä kurssin antamia uusia taitoja järjestämällä käsityö- ja taidepajoja työkaverillesi tai lapsiryhmälle.

Kaikki 23 työyhteisöä osallistuivat kurssille, ja niistä 15 palautti etätehtävän.

Kurssipäivä tuntui olleen antoisa. Kurssilaiset saivat uusia ideoita ja vanhat muistuivat mieleen. Kurssilaiset olivat innostuneita ja veivät innostusta eteenpäin.

Maitotölkit tikuilla vuorattuna olivat monissa päiväkodeissa kevään rairuohoastiona. Matinkylän päiväkodissa oli purkin päälle liimattu ensin kangas, jolloin tikut oli helpompi liimata.

Runsaslumisesta talvesta johtuen lumiveistokset ja lumitaide olivat suosittuja, erityisesti lumiveistosten maalaaminen.

Paperimassa-askartelu on ollut monen ohjelmassa, siitä oli muovailtu erilaisia esineitä ja niitä oli maalattu. Erilaisia luonnonmateriaaleja kuten havunneulasia ja tikkuja oli käytetty viiksinä ja häntinä.

Luonnon taideteoksia oli etsitty lasten kanssa maastosta ja kehystetty niitä valmiilla kehyksillä tai erilaisten lankojen avulla.

Huovutusta oli kokeiltu ja harjoiteltu monessa päiväkodissa pajatyöskentelyn muodossa. Pajukorit eri muodoissaan olivat suosittua pääsiäisaskartelua, samoin paperimassasta muotoillut munat ja tiput.

Luonnonmateriaalien käyttö innoitti lapsia keksimään omia sovelluksia ja moni lapsi huomasi myös kierrätysmateriaalit (pahvilaatikot) käyttökelpoisiksi ja useasta suusta kuului ”näitä meillä on kotonakin”.

Kaiken kaikkiaan kuudes kurssipäivä vaikutti antoisalta ja antoi paljon vinkkejä ja poiki omia sovelluksia luonnon- ja kierrätysmateriaalien käytöstä.

Luonto liikkeiden ja äänien kautta

Seitsemännen kurssipäivän etätehtävä

Osasto/tiimi suunnittelee lapsilleen sopivan musiikki- ja tanssituokion tapahtuvaksi joko sisällä tai ulkona luonnossa.

Työyhteisö pohtii kuinka aikuiset voisivat liikkua säännöllisesti ja tehdä arkielämän fyysisesti ”vauhdikkaammaksi” ja samalla hauskemaksi. Kokeneimmat tällä alalla jakavat tietoa muille ja yhdessä keksitään lisää.

Seitsemänten kurssipäivään osallistuivat kaikki 23 työyhteisöä ja 14 palautti etätehtävän

Tanssi- ja musiikkituokioiden sisätiloissa

Musiikkiliikuntaleikkejä ryhmän tai koko talon lapsille mm. ”kehrätkäämme silkkilankaa”, ”jänis istuu maassa”, ”suutari räätäli” yms.

- valmista musiikkia mm. Fröbelin palikat, jossa liikkeet valmiiksi neuvottu
- soittimilla soittaen omaa laulua tai vaikka intiaanien sadetanssia

Musiikkiliikunta yhdistettynä juhlaan:

- sambakarnevaalit: pukeuduttiin karnevaaliasuihin ja tanssittiin musiikin tahdissa
- musiikkia tehtiin itse rytmisoittimilla sekä cd-levyjä soittaen (Best of Latin America)
- disko järjestettiin usein vapun tai pääsiäisen yhteyteen

Katkelma Suvelan päiväkodin noitajuhlista:

Keskiviikkona pidimme varsinaiset noitajuhlat. Lapset saivat tuoda rekvisiittaa kotoa, kaikilla oli ainakin huivi päässä ja luuta kädessä. Lentelimme musiikin mukaan, joka kertoi noidista, jotka lentävät luudilla vuorten taa taikomaan. Musiikin lomassa hoimme noidan opettamia taikasanoja ja tehostimme niitä käsiliikkein. Joimme välillä noitajuomaa ja söimme välipalaa. Yllätyksenä oli myös linnunmunia (pääsiäiskarkkeja).

Suunniteltu tanssituokio

- tanssit valittiin eri kulttuureista mm. suomalaista ja afrikkalaista musiikkia
- pukeuduttiin tanssiin sopivalla tavalla
- vuorotellaan hidasta ja nopeaa musiikkia

- afrikkalaisen musiikin kuuntelu patjoilla, jonka jälkeen tanssittiin afrikkalaista leijonatanssia (kurssilla opittua)
- lapset tuottivat myös itse musiikkia rummuilla, kapuloilla ja guiroilla
- lapset matkivat erilaisten eläinten liikkumista, rekvisiittana huivit
- tuokioiden pohjaksi on aikuinen usein keskustellut lasten kanssa musiikin ja liikkeen merkityksestä ihmisten halutessa ilmaista mm. tunteitaan

Esimerkkinä Matinkylän päiväkodin musiikki- ja tanssituokio

1. Kerroin, että aiheena on tanssi. Siihen tarvitaan liikettä, omaa kehoa, ei ole oikeaa eikä väärää.
Lisänä otamme musiikin.
2. Kukin kertoo nimensä ja yhdistää siihen liikkeen, jonka toistamme piirissä.
3. Seuraa johtajaa: kasetilla on äänitetty katkelmia erityylisten ja -tunnelmaisista musiikeista. Jonon ensimmäinen kuuntelee hetken ja alkaa liikkua, muut matkivat.
4. Israelilainen tanssi Tsiri bim: tanssimme piirissä sivulle viereen askelin ja pyörien.
5. Thaimaalainen tanssi: kiinnitämme huomiota käsien ja pään liikuttamiseen.
6. Senegalilainen tanssi: käytämme jalkoja ja koko kehoa, otamme keihäät ja metsästämme
7. Brasilialainen samba: keikutamme lanteita.
8. Lopuksi jokainen saa höyhenen – höyhentanssi panhuilumusiikin tunnelmissa

Tanssi- ja musiikkituokiot ulkona

Retket metsään

- seurataan eläinten jälkiä
- leikitään ja lauletaan, yleensä laulun aiheet tulevat lapsilta (nähdään esim. hämähäkki, niin lauletaan)

Seuraavaksi esimerkki Mankkaan päiväkodin ryhmän retkestä Villa Elfviikiin:

Tutkimme luupeilla puun pintaa, lunta, jäkälää, omia hanskoja yms. Löysimme koiran jäljet (ainakin luultavammin) ja papanoita. David löysi linnun jäljet: tutkimme niitä luupeilla, Jenni löysi linnunsulkiä.

Lintutorni oli laiva. Linda oli kapteeni ja David dinosaurus, Linda H oli puolikapteeni ja Jenni matkustaja ja Janiina (Lindan ehdotuksesta) laivakissa. Laivassa oli myös nukkumatilat ja katseluikkunat.. Kuuntelimme hiljaa ääniä: Janiina rapinaa, Linda pienen linnun ääniä, David veden tippumista ja Jenni tuulen ja kavereiden ääniä. Kaatuneen puun päällä leikimme prinsessaa ja krokotiiliä, kiipesimme ja hypimme alas.

Juhlat/projektit

- päiväkodin kevätjuhlat lähiympäristössä: lavasteina hyödynnetään mm. puiden oksia
- lauletaan ja leikitään
- kerätään yhdessä (lapset ja vanhemmat) luonnosta soittimet, improvisoidaan itse erilaisia

lauuja ja leikkejä, mihin soittimia voi hyödyntää

Tuomarilan pienalueella oli keväällä suunniteltu yhteistyöprojekti Soiva Metsä. Metsään rakennettujen soittimien, laulujen ja lasten tekemien soittimien avulla heräteltiin keväistä luontoa. Tanssi rumpujen tahdissa nuotion ympärillä kuulostaa jännittävältä.

Työyhteisöt pohtivat kuinka aikuiset voisivat liikkua säännöllisesti ja tehdä arkielämän samalla vauhdikkaammaksi ja hauskemaksi

- kävelen/pyöräilen töihin
- tehostan liikkeitä kävellessäni
- kävelyretket luontoon
- liikunta lasten kanssa
- haravointi, lumityöt, siivous
- jumppatuokiot
- välttä hissien käyttöä
- välttä auton käyttöä

- työpaikan yhteiset liikunnalliset illanvietot
- työpaikalle kuntopistetaulukko: 0,5 h liikkumisesta saa yhden pisteen (tavoitteena 3 pistettä/viikko)
- pihajumppa
- kunnonkohotuskuukausi
- työntekijöillä paljon liikunnallisia harrastuksia mm. jumppa, uinti ja pyöräily
- kaupungin järjestämässä liikunnallisissa tapahtumissa on oltu mukana mm. sauvakävelyiltä, yöjumppa, kävelytestejä, aerobic ja tanssitunteja

Kevät koittaa - kevätseuranta

Kahdeksannen kurssipäivän etätehtävä

Kevätkorttiin luonnon heräämisen merkkien kirjaaminen sekä päivämäärä ja paikka havaintojen mukaan.

Kurssille osallistui 22 työyhteisöä ja etätehtävään palautti 15. Neljästä päiväkodista osallistui useampi ryhmä, joten lapsiryhmiä oli yhteensä 21.

Osa päiväkodeista oli tehnyt havainnot yhdessä lasten kanssa päiväkodin retkillä tai oman päiväkodin pihalla. Osa oli myös koonnut yhteisten havaintojen lisäksi lasten omat, kotona tai perheen matkoilla tehdyt havainnot päiväkodin yhteiseen korttiin. Tällä tavalla oli saatu vanhemmat mukaan tekemään luontohavaintoja lastensa kanssa.

Muutama päiväkoti oli lähettänyt seurantakortit kotiin lasten ja vanhempien yhteiseksi tehtäväksi. Näin vanhemmat olivat kiinteämmin mukana lastensa kanssa tässä tehtävässä. Merkinnät oli tehnyt lapsi itse tai jompikumpi vanhemmista.

Parissa päiväkodissa oli tehty myös muita havaintoja, joita korttiin ei oltu merkitty. Seuraavia asioita oli nähty ja merkitty erilliseen paperiin: *Joutsen, viberöivä nurmi, meri auki, pörriäinen, kevät puro, vesikirppu, etana, mehiläinen, sitruunaperhonen, koppakuoriainen, hämähäkki, ketunleipä, voikukka, auton alle litistynyt sammakko, krookus, lumikello, hyttynen, silkkiuikku pesänrakennuspuuhissa, valkovuokko, sinivuokko, peippo, koivun silmut, kielonvarsia, tuomessa nuppuja.*

Useassa päiväkodissa oli tehty onnistuneita "luoppi-luontoretkiä" lähimetsään. Lapset olivat innostuneita ja kyselivät: "Koska taas mennään luontoa tutkimaan?" Eräässä päiväkodissa oli istutettu toissa syksynä krookuksen, skillan ja narsissin sipuleita sekä seurattu niiden kasvua keväällä.

Päiväkodin aikuiset olivat tyytyväisiä luontoretkiin ja havaintojen tekemiseen. Useat uskoivat, että nämä lapset osoittavat tulevaisuudessakin kiinnostusta kauniiseen luontoomme, koska ovat pienenä saaneet "luontokipinän".

Lapsille kerrottiin myös näillä retkillä, miten luontoa tulee hoitaa ja kunnioittaa. Turhaan ei saa repiä ja katkoa oksia puista tai poimia kukkia. Opetettiin, että annetaan puiden kasvaa ja kukkien kukkia luonnossa rauhassa Monessa päiväkodissa päätettiin jatkaa näitä tutkimusretkiä, koska lapset olivat todella innostuneita tutustumaan luontoasioihin.

Kaikista päiväkodeista ei palautettu seurantakorttia. Päiväkodit olivat käsitelleet tehtävää kukin omalla tavallaan. Ilahduttavaa oli, että aihe oli inspiroinut monia kirjoittamaan yksityiskohtia retkistä. Se osoittaa, että sekä aikuiset että lapset ovat viihtyneet yhdessä luonnontutkimusretkillään ja kokeneet yhdessä mielihyvän hetkiä - ja sehän on pelkästään positiivinen asia.

Toivottavasti tällä kevätseuranta-asialla osaltaan saataisiin päiväkodeissa vakiintumaan luontoon suuntautuva työskentelykäytäntö!

KOVA-PROJEKTIN ARVIOINTITUTKIMUS

Syksyllä 1999 KOVA-projektin päätyttyä suunnitteluryhmä lähetti kyselykaavakkeita kaikille mukana olleille työyhteisöille. Kaikki 23 palauttivat sen täytettynä. Seuraavaan on koottu vastauksia kysymyksittäin.

1. Montako ryhmää päiväkodista on osallistunut KOVA-toimintaan?

KOVA-projektiin osallistuneet päiväkodit ovat melko pieniä. Ryhmiä on 1 – 6 , yhdessä on 9 ryhmää. Tavallisinta oli, että kaikki päiväkodin osastot osallistuivat projektiin. Isoimmasta päiväkodista osallistui 6 osastoa. Päiväkodin koko on vaikuttanut projektin läpiviemiseen. Pienen työyhteisön työntekijällä oli mahdollista päästä moneen kurssipäivään, kun taas isosta työyhteisöstä jotkut eivät päässeet kertaakaan.

2. Montako henkilöä päiväkodista/leikkipuistosta osallistui?

Työyhteisöt sitoutuivat niin, että muutamaa poikkeusta lukuunottamatta kaikilta työpaikoilta osallis- tuttiin jokaiseen kurssitilaisuuteen. Muutama päiväkotituli projektiin mukaan vasta ensimmäisen kurssipäivän jälkeen.

3. Kurssipäivät, joiden aiheista on ollut hyötyä koko toiminnalle

Kurssi	paljon hyötyä	vähän hyötyä	ei ollenkaan hyötyä
Luonnon kuva	65%	35%	
Syksyinen luonto	57%	43%	
Meistä se alkaa – arkipäivän ympäristövalinnat	57%	43%	
Pelit ja vehkeet	55%	45%	
Kevät koittaa	39%	61%	
Aloituskurssi	39%	56%	5%
Luonto liikkeiden ja äänien kautta	33%	67%	
Lumihiiutaleita hiljalleen	27%	67%	6%
Yöretki Nuuksioon	13%	47%	40%

4. ja 5. Helppoisin ja vaikeimmin toteutettavat teemat

Helppointa on lasten kanssa koko toiminnassa ollut toteuttaa teemat *Luonnon kuva* ja *Syksyinen luonto*. Vaikeinta on ollut toteuttaa *Yöretki Nuuksioon* ja *Luonto liikkeiden ja äänien kautta*.

6. Ongelmia etätehtävien kanssa

Osanottajatyöpaikoista 17 oli ollut aika paljon tai vähän ongelmia etätehtävien kanssa. Kuudessa paikassa ei ollut ollenkaan ongelmia. Tavallisin ongelma oli aikapula ja jopa 43% vastanneista valitti siitä. Toinen merkittävä ongelma oli, ettei tieto kulkenut kurssin osanottajalta työkavereille.

7. Projektimuodon arviointi

Työyhteisöt olivat melko yksimielisiä projektin kurssimuodosta. 89% vastasi, että tämänmuotoinen koko henkilökunnalle suunnattu kurssi on ollut hyödyllisempi kuin sellainen, joka on suunnattu yksittäisille työntekijöille. Syiksi tähän mielipiteeseen mainittiin, että useammat pääsivät osallistumaan ja ideat tavoittivat suuremman määrän ihmisiä. Projekti oli koko työpaikan asia ja yhteinen asia oli helpompi toteuttaa. Pohdittiin asioita yhdessä ja pakolliset etätehtävät velvoittivat ja aktivoivat.

Esimerkkejä vastauksista:

Annoimme kurssipalautetta yhteisissä talon kokouksissa ja ideoita virisi vielä lisääkin.

Kun jokainen vuorollaan osallistuu kurssille ja kerää henkilökunnan sen jälkeen mietintätuokioille, ideoita syntyy runsaasti ja asiat alkavat elää koko päiväkodissa.

Hyötyä ja iloa niille, jotka osallistuivat, muiden motivointi raskasta isossa talossa, kaikki eivät päässeet kurssille.

Ehkä etätehtävät kuitenkin antoivat kaikille jotain, kun oli pakko puurtaa.

Jokaiselle jotakin.

8. Vanhempien osallistuminen projektiin

Noin kolmasosassa työpaikoista onnistuttiin saamaan vanhemmat osallistumaan KOVA-toimintaan.

He osallistuivat luontoaiheisiin juhliin, retkille, siivoustalkoisiin ja kierrätykseen. Vanhempia on myös valistettu ja kertakäyttöastioista on luovuttu vanhempien tilaisuuksissa.

9., 10. ja 11. KOVA-kurssiprojektin päämäärien toteuttaminen

KOVA-kurssiprojektilla oli kolme tavoitetta:

1. luonnontietouden ja -tuntemuksen lisääminen
2. kestävä kehityksen periaatteiden mukainen arki
3. kehittyminen muutosagentiksi

Lukuun ottamatta yhtä päiväkotia on luonnontietoisuus ja -tuntemus lisääntynyt, kolmessa jopa merkittävästi. 86% vastanneista kertoi, että kestävä kehitys on edistetty ahkerammin kuin aikaisemmin, ja niistä kolmasosa on edistänyt merkittävästi.

Kiireen takia ei ole onnistuttu toteuttamaan projektin päämääriä kaikkialla, mutta monessa paikassa kuitenkin. Kierrätys on lisääntynyt, on luovuttu kertakäyttöastioista ja pohdittu ylipäänsä ympäristö- asioita enemmän. Toiminta on luonnonläheisempää kuin aikaisemmin joillakin työpaikoilla. Jotkut kertovat, että he ovat olleet niin ympäristötietoisia jo alunperinkin, ettei tapoja ole juuri voinut muuttaa.

Esimerkkejä vastauksista:

Katsotaan tarkemmin mitä ostetaan/ käytetään askartelumateriaalina.

Jo Lumo-kurssin myötä aloitettuja asioita on jatkettu.

Tällä hetkellä luontoon liittyvät asiat ovat esillä enemmän. Esim. lajitteluhan on tulossa pakolliseksi ja sen oppiminen alkaa jo lapsena.

Suunnitelmia oli, mutta toteutus jäi tekemättä. Kiire.

Toiminta itsessään liittyy läheisesti luontoon ja vuodenaikoihin. Tämä kurssi on tietenkin antanut lisää inspiraatiota erilaisten luontoon liittyvien toimintojen kehittelyyn.

Asioista on puhuttu yhdessä ja päiväkotimme on tehnyt kaikkia sitovia päätöksiä.

Havainnoimme herkemmin luontoa.

Päätimme yhdessä paneutua ympäristöasioihin.

Kurssien myötä henkilökunnan tietoisuus on lisääntynyt.

Vaatii aika paljon työtä ennen kuin päästään toiminnan tasolle.

Kestävän kehityksen prosessi ollut käynnissä jo 10 vuotta.

Vastanneista 35% kertoi, että muutosagentteja on kehittynyt, 55% ettei ole kehittynyt, kun taas 10% on epävarmoja onko kehittynyt vai ei. Jotkut vastasivat, että oltiin jo ympäristötietoisia ennen tätä kurssia, kun taas toiset sanovat, että ollaan menossa oikeaan suuntaan.

Kierrätys ei toimi ellei sitä jatkuvasti pidä yllä ja se onnistuu vain mikäli henkilökunta on asiasta innostunut.

Kasvatushenkilöstö on muuttanut omia tapojaan sekä kotona että työssä ja yrittää vaikuttaa lapsiin ja sitä kautta perheisiin.

12. Oletteko ajatelleet jatkaa ympäristökasvatusta päiväkodissa/leikkihuoneissa

Kaikki ne 22 työyhteisöä, jotka vastasivat tähän kysymykseen ovat ajatelleet jatkaa ympäristökasvatustoimintaa. Monet haluavat jatkaa ympäristökasvatusta vanhan mallin mukaan. Ympäristökasvatuksesta on tullut jokapäiväinen asia. Luontoretkeilyä on myös

monelle tullut säännöllinen ja sitä toimintaa on tarkoitus jatkaa. Osa toteuttaa luontotoimintaa Mirrikoulun puitteissa.

Esimerkkejä vastauksista:

Luontoretkeä enemmän. Seuraamme YTV:n tiedotteita tarkemmin. Luontolaatikko, laulut/sadut/lorut luontoaiheisia.

Luonnonmateriaalien hyödyntäminen.

Vuikoittaiset retket lähiympäristöön, luonnon tutkiminen, luonnon materiaalien hyödyntäminen askartelussa, kierrätyksen opettelu ja luonnon suojelun/kunnioittamisen opettaminen.

Erilaiset kierrätykset, kompostointi, veden säästäminen. Luonnon kunnioittaminen.

Se on ollut jo ennen KOVA-projektia yksi tärkeä tavoitealue; retkeilemme luonnossa, opimme kunnioittamaan luontoa, kierrätämme, lajittelemme jätteet yms.

Jatkamme vanhaan malliin, joka muotoutuu vähitellen osaksi arkea ja toivottavasti myös osaksi lasten koti-arkeakin!

13. Kurssin ensimmäinen etätehtävä

Ensimmäisen kurssipäivän jälkeen oli yhtenä etätehtävänä tehdä oman työyhteisön ekoteko, ts. jotain konkreettisesti ympäristön kannalta myönteistä käytännössä.

76% vastanneista oli onnistunut päätöksensä toteuttamisessa ja 24% oli onnistunut osaksi. Tämä tarkoittaa, että kaikki vastanneista (21) olivat ainakin jonkin verran onnistuneet. Tavallisimmat parannukset olivat kierrätyksen ja roskien lajittelun, erityisesti maitotölkkien erilliskeräyksen ja paperin- ja pahvinkeräyksen tehostuminen. Kertakäyttöasioista on luovuttu monessa paikassa. Parissa päiväkodissa säästetään määrätietoisesti sähköä ja vettä.

14. Projektin hyvät puolet

Kurssiprojektin parhaita puolia olivat monien osallistujien mukaan, että se oli monipuolinen (9 kertaa on mainittu sana monipuolinen) ja antoi uusia ideoita (7 vastausta). Muita useasti mainittuja hyviä puolia olivat, että kurssipäivät olivat virkistäviä ja motivoivia, luotiin uusia kontakteja ja oli hyvä kun useimmat työntekijät pääsivät osallistumaan. Painotettiin, että oli hyvä kun kurssi oli pitkäkestoinen ja sitoutti ihmisiä ympäristöasioihin. Oltiin myös usein tyytyväisiä siihen, että kirjallinen kurssimateriaali oli hyvää, opetus laadukasta, asiantuntijoita vetäjinä ja kurssi oli hyvin suunniteltu. Myös hyviä puitteita, ihanaa ympäristöä ja hyvää ruokaa kiitettiin. Kerran mainittiin hyvänä puolena, että kurssi oli edullinen.

Esimerkkejä vastauksista:

Arjen keskellä virkistää.

Selkeitä kokonaisuuksia

Omat kokemukset ja elämykset, jotka haluaa siirtää lapsiin.

Hyvä, kun jokainen talosta pääsi osallistumaan.

Kurssista konkreettista hyötyä toimintaan.

Saatiin hyvä syy paneutua paremmin ympäristöasioihin, kun piti valita parannettava kohde.

Jatkuva – ylläpiti ajatusta päiväkodissa läpi vuoden.

15. Projektin huonot puolet

Huonoja puolia ei ole mainittu niin paljon kuin hyviä ja sama esimerkki huonosta asiasta esiintyy korkeintaan kolme kertaa. Kurssin huonoina puolina pidettiin, että yöretki oli liian laaja, ettei otettu huomioon sääolosuhteita kurssipäivinä (oltiin ulkona, jos niin oli suunniteltu) ja että oli aikapula ja siitä syystä vaikea ehtiä toteuttaa projektia päiväkodissa. Mielenkiintoista on, että huonoina puolina jotkut mainitsevat samoja asioita kuin toiset hyvinä. Valitetaan esim. siitä, että tehtävien selitykset olivat epäselviä, kun taas toiset kertoivat että kurssimateriaali oli loistavaa. Samalla lailla toiset puhuvat tiedonkulun puutteellisuudesta ja toiset kertovat tiedottamisen sujuneen hyvin.

Joidenkin mielestä etätehtävät olivat liian vaativia, kun taas toiset olisivat halunneet vaativampia ja enemmän tehtäviä.

Esimerkkejä vastauksista:

Yöretki Nuuksioon sitoi liiaksi työaikaa. Emme voineet osallistua sinne lainkaan, koska työntekijämäärä oli muutenkin liian vähäinen päiväkodissa.

Osa tehtävistä aikavieviä, vaikeita toteuttaa käytännössä.

Ajanpuutteesta huolimatta olisi voinut olla enemmän ja vaativampia tehtäviä ja niille seuranta sekä koonti ja koonnin lähetys kaikkiin mukana olleisiin päiväkodeihin.

Asiat meille jo pääosin tuttuja – kurssi olisi sopinut paremmin ”eko-ummikoille”.

16. Minkälaisia koulutus- tai projektitoivomuksia teillä on kurssin jälkeen?

Toivottiin uusia projekteja ja kursseja (14 vastausta). Suuri osa haluaa samantapaisia kursseja, mutta jotkut mainitsevat, että kurssit voisivat olla jatkokursseja uudessa muodossa. On selvää, että ympäristöasioihin halutaan syventyä vielä enemmän. Askartelukursseja kaivataan myös lisää. Ehdotetaan yhteistä tapaamista kovalaisille ja yhteisiä kursseja päiväkotien aikuisille ja lapsille.

Esimerkkejä vastauksista:

Kova-koulutus uusien aineiden ja ideoiden (pitkäkestoinen projektikoulutus sitoo ja on motivoiva).

Kertausharjoitukset esim. 1/2 vuoden kuluttua hyvät.

Luonnon kasveilla värjääminen (ehkäpä huorutus, jos värjätään villaa).

Osallistuville yksiköille kevätretki johonkin kohteeseen.

Yöretkiä enemmän esim. perjantai-lauantai. Yöretki työyhteisökohtainen.

Luonto- ja seikkailuliikuntaa.

Enemmän käytännönläbeistä, suoraan toteutettavaa.

Esim. isompien lasten kanssa luontopolku tai veistoa ja puutöitä, kun omassa päiväkodissa ei ole mahdollista.

PROJEKTIKOKEMUKSIA

Varsinainen KOVA-projekti kesti lukuvuoden, mikä näyttää olevan sopiva aika. Jo seuraavana syksynä projektin alkamisen jälkeen olivat jotkut työntekijät vaihtaneet työpaikkaa. Tämä hankaloitti palautteen keräämistä joissakin paikoissa. Jatkuvuuden kannalta olisi varmasti hyvä, jos projektin synnyttämiä muutoksia pystyttäisiin jotenkin ylläpitämään. Jossain oli ehdotettu, että järjestettäisiin kertauskursseja puolen vuoden välein. Tämä saattaa olla hankalaa, kun on kysymys niin monesta ihmisestä, mutta jonkinlainen yhteistoiminnallinen jatkuvuus olisi ehkä tarpeen.

Kurssit olivat maksulliset välttämättömistä syistä. Osallistumismaksun vuoksi pysyttiin ehkä paremmin loppuun saakka mukana projektissa ja osallistuttiin mahdollisimman moneen kurssitilaisuuteen. Etätehtävät olivat palautteen mukaan sitova tekijä.

Monet kehuivat kurssipäiviä monipuolisiksi. Kurssipäivien teemoista oli keskusteltu suunnittelu-jäsenten päiväkodeissa, ennen kuin tehtiin varsinainen kurssiohjelma. Tällä tavalla kohderyhmän edustajat itse vaikuttivat ohjelmaan ja tämä voi olla syy siihen miksi se oli mieluista, samoin siihen että kurssi oli monen mielestä hyvin suunniteltu.

Oltiin yksimielisiä siitä, että työpaikan kaikille työntekijöille suunnattu kurssiprojekti on parempi kuin sellainen, joka kouluttaa vain osan yksilöistä. Kun projekti ja etätehtävät olivat yhteisiä, oli syytä keskustella yhdessä sekä suunnitella ja toteuttaa asioita yhteistyössä. Ei voinut luottaa siihen, että jotkut harvat hoitavat. Jokaisella oli rooli, paitsi isoimmista päiväkodeista, joista kaikki eivät päässeet kurssipäiville.

Suosituimmat kurssipäivät olivat askartelupäivä, arkipäivän ympäristövalinnat ja ne päivät joissa tutustuttiin eri vuodenaikojen luonnonilmiöihin ja opittiin uutta luonnon tapahtumista. Yöretkeä ei otettu niin hyvin vastaan, vaikka sää oli suotuisa ja alkukesä valoisa ja kauneimmillaan. Useammat olisivat halunneet mukaan, mutta sillekin kurssille pääsi alunperin vain yksi henkilö/työpaikka. Tästä oli sitten viime tingassa mahdollista joustaa, kun kaikista päiväkodeista ei päässyt osanottajaa. Kahden päivän retken jälkeen ei enää seurannut etätehtävää ja alkoi kesä lomineen. Tästä syystä ja myös ko. kurssipäivien luonteen takia, ei näköjään ollut helppoa toteuttaa Nuuksiossa saatuja taitoja työssä jälkeenpäin.

Moitittiin, ettei järjestäjien puolesta otettu huomioon sääolosuhteita. Olisi varmasti pitänyt kertoa etukäteen, että ulkona ollaan säässä kuin säässä, jos niin on suunniteltu.

Etätehtävät kertovat hyvin, kuinka päiväkodeissa on onnistuttu käyttämään kurseilla saatuja uusia tietoja ja taitoja monipuolisesti arkitoiminnan, luontoretkien, keskustelujen, tanssin, liikunnan, musiikin, askartelun ym. merkeissä. Monet aikuiset ovat myös ottaneet oman mallikasvatuksen vakavasti ja muuttaneet omia käytäntöjään ympäristön hyväksi.

Etätehtävien kanssa oli joissakin paikoissa ongelmia. Aika ei taida aina riittää muuhun kuin tavallisten rutiinien pyörittämiseen, kun henkilökunta on vajaa ja sairauslomalla olevia riittää.

Lasten vanhempien mukaan saaminen onnistui yli kolmasosalle. Vanhemmille kerrottiin projektista eri tavoin, ja saatiin heidät joissain paikoissa mukaan lähinnä hauskaan toimintaan kuten luontoretkille ja ulkojuhliin. On hyvä idea aloittaa miellyttävällä tavalla. Jotkut kertoivat myös, että he ovat onnistuneet vaikuttamaan lasten vanhempien ympäristökäyttäytymiseen.

Voidaan varmasti sanoa, että projektin päämäärien toteuttaminen on onnistunut aika hyvin. Prosessi on synnyttänyt muutoksia ja antanut tuloksia. Vastanneista työpaikoista 86% on

edistänyt kestävän kehityksen mukaista toimintaa ahkerammin kuin ennen. Verrattuna siihen minkäläinen tilanne oli alkuvaiheessa, jolloin kierrätys ja jätteiden lajittelu kuului jo arkeen monessa paikassa, on tilanne muuttunut vielä parempaan suuntaan. Tämä tosiasia näkyy myös oman muutospäätöksen toteuttamisessa. Suurin osa mukana olleista työpaikoista lajittelee nyt jätteitä ja välttää kertakäyttöastioita. Ympäristön kannalta järkevä kulutustapa on saanut sijaa yhä useammassa talossa. Luonnontuntemuksen ja -tietoisuuden lisääminen on tapahtunut 95% mukana olleiden työpaikkojen joukossa.

On vaikea määritellä muutosagentti-termiä niin, että kaikki käsittäisivät sen samalla tavalla. Sen lisäksi on käsitteessä aste-eroja. Muutosagentiksi kehittyminen on pitkä prosessi, mutta tälläkin alueella on ilmeisesti tapahtunut kehitystä. Noin 30% paikoista löytyy kyselyn mukaan muutosagentteja. Joistakin mukana olleista saattaa ehkä vähitellen tulla muutosagentti myöhemmin. Kun ihmisen kiinnostus jostakin asiasta herää, hän hakee omin päin lisää tietoa asiasta ja syntyy uusia ajatuksia.

Näyttää lupaavalta, kun kaikki vastasivat, että ympäristökasvatus jatkuu. Toivottiin lisää kursseja ja projekteja. Kohta on aika pohtia asiaa vakavasti ja miettiä jo annettuja ideoita. Ennen sitä kaikki ovat tervetulleita osallistumaan Villa Elfvikin luontotalon säännöllisesti järjestämille ympäristökasvattaja- kursseille. Otamme jatkossakin vastaan uusia projekti-ideoita.

*Jos pidän vibreää oksaa sydämelläni,
laulava lintu kyllä tulee.*

(Kiinalainen sananlasku)